

Rapport fra vurderingsutvalget for skjønnlitteratur for barn og unge for 2024

Det er to innkjøpsordninger for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge, en automatisk med seks årlige frister og en selektiv med to. Formålet med ordningene er at det blir skapt, utgitt, spredd og lest ny norsk skjønnlitteratur med barn og unge som målgruppe. Kulturrådet stiller et minstekrav til utgivelsenes kvalitet, og innkjøpene skal samlet sett bidra til stor bredde i norsk litteratur. Gjennom den selektive ordningen tilrettelegges det for at nye utgivere kan få sine publiserte titler vurdert for innkjøp. For den selektive innkjøpsordningen forholder utvalget seg til ordningens budsjettramme.

[Retningslinjer for den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge](#)

[Retningslinjer for den selektive innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge](#)

Påmeldinger og innkjøp

Automatisk ordning	2021	2022	2023	2024
Antall behandlede titler	127	92	102	123
Antall innkjøpt	112	83	91	118
Antall avslått	15	9	11	5
Innkjøpsprosent	88,2 %	90,2 %	89,2 %	95,9 %

Selektiv ordning	2021	2022	2023	2024
Antall behandlede titler	25	44	32	53
Antall innkjøpt	7	10	9	9
Antall avslått	18	34	23	44
Innkjøpsprosent	28,0 %	22,7 %	28,1 %	17,0 %
Budsjett	2 400 000	2 400 000	2 400 000	2 496 000

Format og målform 2024

Automatisk ordning	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	85	82	3	96,5 %
Kun papirbok	38	36	2	94,7 %
Nynorsk	24	24	-	100 %
Bokmål	99	94	5	95,0 %

Selektiv ordning	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	37	7	30	18,9 %
Kun papirbok	16	2	14	12,5 %
Nynorsk	3	-	3	0 %
Bokmål	50	9	41	18,0 %

Om utvalget

Vurderingsutvalget for skjønnlitteratur for barn og unge har i 2024 bestått av:

Morten Olsen Haugen (leder) (1966), Trøndelag. Seniorrådgiver i Trøndelag fylkeskommune, seksjon kunst og kultur.

Ragnhild Rieber-Mohn (1985), Vestland. Høgskolelektor ved Høgskulen på Vestlandet i litteratur i barnehagelærer- og lærerutdanningen.

Inger Lise Belsvik (1961), Rogaland. Illustratør, forfatter, tegner, grafiker og litteraturformidler.

Jan Tore Noreng (1968), Troms. Forfatter.

Monika Steinholm (1983), Troms. Forfatter.

Nina Aspen (vara) (1965), Buskerud. Oversetter og frilans litteraturarbeider med språkvask, korrektur og redigering.

Harald Nortun (ekstraleser) (1972), Trøndelag. Litteraturviter og forfatter.

Rune Markhus (ekstraleser) (1972), Østfold. Illustratør.

- Utvalget har hatt 7 møter. Alle møtene er gjennomført digitalt.
- Utvalget fordeler lesning slik at hver bok leses av to personer. Ved tvil eller uenighet brukes en tredjeleser.
- Utvalget har ikke brukt ekstraleserne i 2024. Varamedlem Nina Aspen ble brukt inn i behandlingen av selektiv ordning 2. halvår, fordi utvalgsmedlemmet Monika Steinholm var inhabil for en av bøkene.
- Sekretariatet har innhentet konsulentuttalelser for to gjendiktninger.

Tendenser og analyser

Årets mest tydelige trend i ungdomslitteraturen er de eksplisitte skildringene av seksualitet; herunder også flere bøker som drøfter ettervirkningene av voldtekter. Selv om bøkene flytter noen grenser, synes vi at det er gjort på en god og ryddig måte.

Vi har også sett flere skildringer av selvmord.

Når det gjelder bøker for litt yngre lesere, har vi merket oss at barna i norske barnebøker fremdeles framstår som mer sosialt kompetente enn sine foreldre og andre voksne omsorgspersoner. Barna tar ofte mer ansvar for foreldrene enn foreldrene er i stand til å ta for barna. Det er fremdeles mange underdøger i konflikt/kontrast til superbitcher, og det er en kombinasjon av vill humor og stort alvor i barnelitteraturen.

Utvalget har i 2024 avslått 5 bøker på den automatiske innkjøpsordningen. Hvis vi skal forenkle ned til ett fellestrekk ved avslagene, er det at vi mener at redaktør og forfatter burde ha gått en eller to runder mer med boka; enten på konsept- eller tekstnivå.

Utvalget har i 2024 fått innspill fra noen forfattere og utgivere som mener at de med sin bok er i ferd med å lansere sjangeren/målgruppa «young adult» på norsk, og er redde for at utvalget ikke forstår denne sjangeren. Vi kan berolige de det gjelder med at vi har sett og lest YA-bøker før; også på norsk.

Arbeidet i vurderingsutvalgene er en særegen form for litteraturkritikk og juryarbeid, hvor terskelen er «godt nok». Ettersom utvalget er oppnevnt for to år av gangen, er det en kjent observasjon fra tidligere utvalg at det pågår en viss kalibrering av felles vurderinger på de første møtene i et nyoppnevnt utvalg. Dette har ikke påvirket avgjørelsene for noen bøker, men innebar at vi brukte noe mer tid per bok og at vi oftere brukte tredjeleser i de første møtene. Disse observasjonene kan gjerne inngå som en del av opplæringen av nye utvalgsmedlemmer.

Utvalget har fulgt opp ordningens retningslinjer om prioritering av bøker med samisk bakgrunn i innkjøpene til selektiv ordning. Det har falt lett, og det er ikke vanskelig å finne gode bøker fra samiske forfattere og forlag.

Vi har i 2024 sett flere bøker med KI-skapte illustrasjoner. Utvalget har hittil bare sett dårlige og forflatende løsninger. Vi er også opptatt av at KI er en reell konkurrent til kunstneriske yrker, yrker som skal fremmes gjennom Kulturrådets virksomhet. Vi anbefaler at Kulturrådet skriver eksplisitt inn i retningslinjene for innkjøpsordningene at bøker skapt med bidrag fra KI-modeller ikke kan kjøpes inn.

Det er en velkjent observasjon at vurderingsutvalget vil måtte lese og vurdere mange halvgode og uferdige bøker. 53 bøker var påmeldt selektiv ordning i 2024, noe som utgjør 30 prosent av bøkene vi har behandlet i utvalget i 2024. Denne ordningen er et nåløy hvor bare 9 bøker ble kjøpt inn. I arbeidet med bøkene i selektiv ordning har utvalget vurdert at 17 av bøkene har kvaliteter som gjør at de greit eller med litt velvilje kunne vært kjøpt inn på automatisk ordning. Vi var likevel samstemte om prioriteringene innenfor de 17, og vi mener ikke nødvendigvis at rammen for selektiv ordning burde fordobles. Kanskje burde heller noen etablerte forlag gå i seg selv og flytte sine påmeldinger over til automatisk ordning. Mange av bøkene i selektiv ordning er mest velmente forsøk. Det kan virke som enkelte forfattere har brukt for lite tid på å skolere seg i skrivekunst eller observere hva som gjør andre samtidsbarnebøker gode.

Vedlegg

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag 2024 – automatisk ordning:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
CAPPELEN DAMM AS	31	29	2
EGMONT KIDS NORDIC AS	2	2	-
FIGENSCHOU FORLAG AS	2	2	-
FORENTE FORLAG AS	3	3	-
FORLAGSHUSET I VESTFOLD	1	1	-
FORLAGSHUSET VEST AS	1	1	-
GEIRR LYSTRUP	1	1	-
GYLDENDAL	26	26	-
H ASCHEHOUG & CO	17	17	-
KAGGE FORLAG AS	6	5	1
KAPABEL FORLAG AS	1	1	-
KOLOFON FORLAG AS	1	1	-
KONTUR FORLAG AS	1	-	1
MAGIKON FORLAG ANS	2	2	-
MANUSKRIPT FORLAG AS	1	1	-
PIGGSVIN FORLAG AS	1	1	-
SKRIVEAKADEMIET AS	1	1	-
SOLUM BOKVENNEN AS	2	2	-
SONO AS	1	-	1
DET NORSKE SAMLAGET	14	14	-
VIGMOSTAD & BJØRKE AS	6	6	-
VIGMOSTAD & BJØRKE AS AVD ST OLAVS GATE OSLO	1	1	-
ÆR FORLAG AS	1	1	-
Totalt	123	118	5

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag 2024 – selektiv ordning:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
ANDERS SOMBY	1	-	1
APOLLO 11 AS	1	-	1
AUDUN HALVORSEN PANTHER MEDIA	1	-	1
BEDREVI – WINNINGAH	3	-	3
BOKFORLAGET MELLOM2PERMER	1	-	1
BONNIER NORSK FORLAG AS	2	2	-
BOOKEA VULKANISTERNA AS	8	-	8
CÁLLIIDLÁGÁDUS AS	2	-	2
CECILIES Cecilie Nesstrand	1	-	1
DAVVI GIRJI AS	4	2	2
EA FORLAG	1	-	1
ERIKA RIBU	1	-	1
ESPEN MOWINCKEL	1	-	1
FABELFJORD AS	1	1	-
FENNEC AS	1	1	-
FORFATTERENTREPRENØREN AS	1	-	1
FORLAGET MAMMUT	1	-	1
FORTET - ELI RENATE BYE SØRENSEN	1	1	-
GIUTBOK.NO AS	1	-	1
HAUKNER FORLAG	1	-	1
HELGA ERIKSEN	1	-	1
IDUT AS	1	1	-
KREATIV SCENE K A Martinson	1	-	1
LIFNA AS	1	-	1
LOMIKA KALLEKLEIV	1	-	1
LØNN FORLAG B WÆRSTAD	1	-	1
MEGAFON FORLAG AS	1	-	1
PERSON FORLAG	1	-	1
SEPTEMBER FORLAG A. SVENDSEN	1	-	1
SIRI STRAY RODTWITT	1	-	1
SKOGENBOK ERVIK FORLAG	1	-	1
SKRIVEAKADEMIET AS	2	-	2
STREK FORLAG ELIN RISE	1	-	1
SVERDRUP KARI	1	1	-
TEKST FORLAG AS	1	-	1
WARM FORLAG	1	-	1
ØIVIND BERG CONSULTING	1	-	1
ØY FORLAG DA	1	-	1
Totalt	53	9	44